

Kázání: 237. Svévolníci a nevolníci

Kázání

Svévolníci a nevolníci

Kázání

Svévolníci a nevolníci

čtení:

z Žalmu 37. v českém ekumenickém překladu.

20 (Avšak) svévolníci zhynou, nepřátelé Hospodinovi se vytratí jak půvab lučin, vytratí se v dýmu. ...

10 Ještě maličko a bude po svévolníkovi, všimneš-li si jeho místa, bude prázdné. 11 Ale pokorní obdrží zemi a bude je blažit dokonalý pokoj.

12 Proti spravedlivému strojí svévolník pikle, skřípe proti němu svými zuby. 13 Je však Panovníkovi jen k smíchu, vždyť on vidí, že jeho den přijde.

1. Svévolníci tasí meč, luk napínají, chtějí srazit poníženého a ubožáka, zabít ty, kdo chodí přímou cestou.
2. Jejich meč však jim do srdce vnikne, jejich luky budou zpřeráženy. 16 Lepší je to málo, co má spravedlivý, než bohatství mnoha svévolníků,

17 neboť svévolníkům budou přeráženy paže, kdežto spravedlivé Hospodin vždy podepírá. ...

21 Svévolník si půjčuje a k splácení se nemá, spravedlivý se však slituje a dává.

...

- Svévolník (~~však~~)-cíhá na spravedlivého, chce ho uštvat k smrti.
- Ale Hospodin ho v jeho ruce neponechá, nedopustí, aby *(((chybný překlad:)))*

svévolně byl souzen.

- Slož naději v Hospodina, drž se jeho cesty; povýší tě a obdržíš zemi a spatříš, jak budou svévolníci vymýceni.
- Viděl jsem krutého svévolníka: Rozpínal se jako bujné křoví; 36 odešel a není, hledal jsem ho, nebyl k nalezení.

37 Přidržuj se bezúhonného, hled' na přímého; pokojný muž bude mít potomstvo. 38 Zato vzpurní budou do jednoho vyhlazeni, potomstvo svévolníků bude vymýceno. ...

Text:

U evangelisty Marka čteme (2,15-17): „stolovalo s Ježíšem a jeho učedníky mnoho celníků a jiných hříšníků; bylo jich totiž mnoho mezi těmi, kteří ho následovali.

Když zákoníci z farizejské strany viděli, že jí s hříšníky a celníky, říkali jeho učedníkům: „Jak to, že jí s celníky a hříšníky?“ Ježíš to uslyšel a řekl jim: „Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní. Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.““

Kázání:

„Nepřišel jsem pozvat spravedlivé, ale hříšníky.“ – Spravedliví a hříšníci stojí v opozici, představují protiklad. Spravedliví, nevinní, poctiví, bezúhonní, hodní, dobří... na jedné straně.

A hříšní, zlí, zlovolní, nepoctiví... na straně druhé. Jsou to antonyma, slova opačného významu. Možná je to černobílé, ale vězte, že u toho nezůstane. A hlavně: Ježíš u toho neskončil. Takle dvojice protikladných, spravedlivých a hříšných, se objeví několikrát v evangeliích, avšak už když se podíváme do Starého zákona, také tam chodí dva typy, dva protiklady pospolu.

Jenže pozor! Tady najednou vedle spravedlivých, proti spravedlivým, namísto těch zlých a hříšných vystupují v ekumenickém překladu SVÉVOLNÍCI. Hned na začátku se vnucuje otázka: Je opakem spravedlivého opravdu svévolník? Pokusím se na ni v průběhu kázání odpovědět.

Svévolníci se nám představují v žalmech, pregnantně kupříkladu v tom žalmu 37., z něhož jsme si četli. Vystupují tu jako krutí nepřátelé spravedlivých, kteří ve finále mají být pomstěni. Náladou, dikcí i obsahem mi tenhle žalm připomněl Villonovu *Baladu o jazycích klevetníků*, jakože za klevetníky bychom mohli dosadit svévolníky:

„Žluč z vlků, lišek, jezevců a fen, s utrejchem svař to, zalej do aspiku, aby to bylo hodně ostré jen, a škvař v tom jazyky svých klevetníků!“ A nejenom v žalmech, ale třeba taky v knize Přísloví figurují svévolníci: „Hospodinu je ohavností cesta svévolníka, ale miluje toho, kdo následuje spravedlnost.“ A už v knize Genesis, když jde o Sodomu, Abraham se Pánaboha ptá: „Vyhladiš snad se svévolníkem i spravedlivého?“ (Gn18,23)

Tak tedy SVÉVOLNÍK. V českém národním korpusu jakož i podle nejrozumnějších slovníků je výskyt tohoto výrazu zcela zanedbatelný. Není to běžně používané slovo. Ba mohli bychom říct, že působí poněkud uměle, za-umně, vykonstruovaně. Spíš se tak ještě setkáme se slovy „svévolný“, „svévolně“, „svévole“, a to především v oblasti práva. Jinak má svévole podle slovníků blízko ke svéhlavosti, libovůli či bujnosti.

Máme před sebou slova složená ze slov „svůj“ a „vůle“. A musíme se ptát: Co je na vůli špatného? Co je špatného na chtění? Vždyť třeba španělsky chtít a milovat se řekne jedním a tím samým slovem. Anebo je to až ono „svůj“, „svá“, „své“, co činí vůli tak špatnou?

Tane mi na mysli: „svévolné opuštění útvaru“, anebo když jsem měl covid, dostal jsem přípis od obvodní lékařky: „Pacient nerozhoduje o ukončení domácí izolace sám, svévolně.“ A potom, zrovna když jsem psal tohle kázání, v jedné kavárně čtu nápis: „Svévolné přemísťování nábytku se zakazuje.“

Svévolné jednání, jak vidno, nemusí být nikterak špatné. Jeho chyba je jen v tom, že není formálně schválené příslušnou autoritou. A pak je jen otázkou, zda je příslušná autorita opravdu příslušná.

Není náhodou svévolník taky ten, kdo nejde s davem, s kolektivem? Kdo vybočuje ze stáda? Kdo opouští útvar, protože útvar představuje zlo? Kdo neohýbá záda? Kdo nechce bezmyšlenkovitě plnit vůli někoho jiného? Není svévolník něco jako samozvanec? A samozvanci (a ztroskotanci), to byli za komunismu dle Rudého práva a jiných tehdejších medií disidenti.

Klasický katechismus praví formou jedné z mnoha otázek a příslušné odpovědi: *Kdo se dopouští hříchu? Hříchu se dopouští ten, kdo dobrovolně přestupuje přikázání Boží.* A dobrovolně, to zní skoro jako svévolně.

Jenže člověk činí leccos zlého nedobrovolně, právě že proti své vůli, ke svému počínání může být nucen nějakou cizí, jinou vůlí, takže *de facto* nejedná ze své vůle? Pak ale o něm nelze říkat, že je svévolník. Takový člověk je spíš **nevolník** než svévolník. A co v případě obsesí, nekalých nutkání,

mání, posedlostí? Lze tady ještě mluvit o „své“ čili vlastní vůli?

Podívejme se na věc ještě z opačného pólu: Vyznačuje se snad ten správný, ten spravedlivý a slušný, dobrý, ten opak svévolníka, tím, že nemá již žádnou „svou“ vůli? Že ji utratil, že se jí zbavil? Že je poslušný jako mrtvola, *sicut cadaver*, jak si to kdysi přikazovali jezuiti?

Kladu si už zdávna otázku, proč právě s tímhle neobvyklým slovem, takřka novotvarem, vyrukovala starozákonní překladatelská komise. A kladu tu otázku všelijakým svým kolegům. Jeden zastánce svévolníka napsal před časem do církevního časopisu: „Svévolník je člověk, který žije bez Boha. Tečka.“ Výrok taky jako z nějakého katechismu.

To se ví, že se nemá žít bez Boha. Lidem z církve je to jasné. Je to správná, zbožná a niterná výpověď. Nic proti tomu. Svévolník je tedy definován jako ten, který žije bez Boha. Je to v podstatě nevěřící. Nevěřící pes. Svévolníci připomínají tak trochu nevléčitelně vzpurné „nevěřící“, jimiž se to hemží v Koránu. A v ekumenickém překladu Starého zákona se to hemží svévolníky.

Nicméně podíváme-li se do Písma, zjistíme, že „svévolník“ je *svévolný* překladatelský konstrukt, který nebere ohled na původní hebrejský text a kontext, v jakém se původní slovo ocitá. Ekumenická překladatelská komise ve svévolníkovi zavedla a protežuje jakousi niternost, vnitřní kvalitu, konkrétně vůli lidského já.

Každopádně nezbývá než konstatovat, že tam, kde se vyskytuje původní hebrejské slovo ((RaŠaA')), překládané jako SVÉVOLNÍK, se povytce o nijak zvlášť niterný význam nejedná. V tom slově nejde o problematiku vůle. A už vůbec ne o problém vůle svobodné a nesvobodné, zotročené či nezotročené (potažmo o to, jak tyhle otázky viděli sv. Pavel, Augustin, Erasmus nebo Luther a další myslitelé).

Když autor 17. žalmu volá: „Ochraňuj mě ... před svévolníky, kteří zahubit mě chtějí, úhlavními nepřáteli, když mě obkličují,“ říká tím, že tihle svévolníci jsou pěkně nebezpečná cháska. Avšak jak to mají v sobě, v hlavě srovnané, jak to mají s vůlí, zda jednají z vůle svojí, nebo z vůle někoho jiného, tedy právě proto, že svou vůli nemají... nic z toho žalmistu, ocitajícího se ve stavu ohrožení, netrápí a nezajímá. On potřebuje především pomoc a záchranu.

To slovo ((RaŠaA')) označuje prostě pachatele násilí, kriminálního činu, násilníka, agresora, zločince, nepřítele, útočníka, zlosyna, zlostrůjce, někdy i vraha... Když Mojžíš načapá dva Židy, jak se perou, oboří se na jednoho z nich. Měl by to být svévolník, ale ten do toho překladatelům nepasoval, takže ho překládají jako toho „který nebyl v právu“. Byl to prostě pachatel, ten kdo si začal, strůjce konfliktu, útočník, viník.

Jedná se o termín pocházející z trestně právní sféry, ono slovo znamenalo prohlásit někoho před soudem za viníka, obvinít jej, kriminalizovat, brát jej jako zločince čili potrestat jej. (7.v.) Podle Numeri 35,31 má být vrah potrestán smrtí, protože je vinen, podle ČEPu protože je: svévolník.

O zločinci v Žalmu 109. se píše: Ať na soudu je prohlášen za viníka. A Ek. překlad je trochu nesrozumitelný: „Ať dopadne jako svévolník, až bude souzen.“ Četli jsme z Žalmu 37., kde je to samý svévolník.

Jeden jeho verš (33.) by se neměl překládat: Hospodin „nedopustí, aby svévolně byl souzen“, alebrž nejspíš jednoduše: „nedovolí, aby na soudu byl obviněn“.

Pokusil jsem se poukázat na ty, kteří stojí v Bibli v opozici vůči spravedlivým. Jak již bylo řečeno, o této dvojici protikladných osob či životních poloh hovoří sám Ježíš. A mám za to, že by bylo lepší a srozumitelnější překládat tyto „opaky“ spravedlivých rovněžtak ve Starém zákoně slovem „hříšní“.

Hříšný nebo hříšník označuje pachatele hříchu jako takového. Zatímco svévolník je specifický hříšník, hříšník s přívlastkem; je vysvětlován, vykládán tak, že *jeho zlo* rovná se *jeho vůli*, a ta ze své podstaty nemůže být dobrá. „Hříšný“ nebo možná taky „zlý“, „zločinný“, „zločinec“ se oproti tomu jeví jako to nejobecnější označení pachatele zla.

Ježíš nepřišel volat poctivce, slušné lidi, poslušné plnitele zákona, řádné občany, férové chlapy, osoby dokonalé, hodné, laskavé, dobropočestné atd. atp. – alebrž lotry, zlotřilce, zločince, ničemy, darebáky, kolaboranty, kriminálníky, pokrytce, paskřivce, křiváky, bezpáteřníky, bezbožníky, podvodníky, násilníky, obecně ty, kteří zasluhují Boží trest, zloduchy, pachatele zla, nepravostí a nekalostí... zkrátka zlé lidi, hříšníky. Ježíš má pro tu pakáž, pro tuhle sběr jeden sběrný termín: hříšní. Nepřišel volat spravedlivé ale hříšné. Po kralicku: Přišel volati hříšných.

A co svévolníci? Nezbyvá než konstatovat, že svévolníci nejsou k Pánu Ježíši připuštěni. Tahle sorta, nebo jak se dnes říká: kohorta, nepřešla ani v jednom jediném případě v současném českém překladu ze Starého zákona do Nového. Nějak se sem nevejdou. Svévolníci jsou jakýmsi slepým ramenem, vedlejší kolejí. Překladatelské komise obou zákonů se nedomluvily. Levice nevěděla, co činí pravice. (Ostatně ani takový Hospodin nepřešel ze Starého zákona do nového důsledně a plnohodnotně.)

Kdyby se těm, o něž jde, místo svévolníci přisoudilo označení hříšníci, hříšní coby zkažení, zlem infikovaní, ti zlí, zlo konající, zločinní, potom by bylo vše jasné a mohli by s Ježíšem stolovat. Ježíš přišel pozvat hříšné, zlé, zločince. – Svévolní, svévolníci zůstávají zabarikádováni v umělé a negativně předznamenané „své“ vůli coby nevěřící psi, bez milosrdenství a bez lékaře.

Bez šance na léčení, v pasti slepé uličky, protože by nejprve museli přestat být sami sebou, museli by ztratit, utratit svou vůli. Pakliže bychom jim v těch všech starozákonních textech – a je jich hodně – říkali místo svévolníci „hříšníci“ nebo třeba „zločinci“, texty by dávaly víc smysl: jednak v konkrétních případech, jednak v celku Starého a Nového zákona. Písmo by se nám rozeznělo bohatšími akordy a melodiemi.

A přitom již řecký překlad Starého zákona, zvaný Septuaginta, u tohohle slova k tomu nejen opravňuje, ale – zejména v žalmech – přímo vybízí. Co se týče těch hříšných, řecký Starý zákon je s Novým docela kompatibilní. Také v latinském překladu, takřčené Vulgátě, se na inkriminovaných místech zhusta vyskytují – a jak se dnes říká: fungují – *peccatores*, hříšníci.

Hříšníci a všelijací činitelé zla a jiní jim podobní na rozdíl od umělých svévolníků přecházejí po mostě Septuaginty sem tam mezi oběma zákony bez problémů. A není to nějaký chatrný oslí můstek. Navíc, je-li na jedné nebo na druhé straně nějaká pasová a celní kontrola, pak tudy procházejí ti hříšníci zcela bez problémů; jsou jakoby občany jednoho společného, otevřeného „schengenského“ prostoru celého Písma.

Ježíš s hříšnými, s těmi zlými nejružnějšího kalibru, s těmi zlo činícími vysedává.

Jsou nemocní a potřebují se léčit. Potřebují odpuštění. Na rozdíl od farizeů, od těch spravedlivých a poctivých, často vědí, že sami sebe spasit nemohou. Ti spravedliví, poctiví si na svých skutcích ještě zakládají. O odpuštění moc nestojí.

A dodejme, že některé rukopisy za ono „přišel jsem pozvat hříšné“ dodávají ještě: „ku pokání“. K obrácení, ke změně smýšlení, k rozpoznání, že Ježíš coby Boží syn má moc odpouštět.

Jestliže Ježíš volá k pokání zlé, zlovolné, hříšné, a jestliže má moc odpouštět, pak to znamená, že je zbavuje zla, jež v nich vězí; každého kajícího zbavuje – na probíhajícím soudu Božím – obvinění, obžaloby, trestu i viny.

Obvinění nezůstává na zhřešivším, zlo trestu na pachateli zla, hřích na hříšném. Tahle abolice, tohle zastavení trestního stíhání, to je to nejdůležitější uzdravení, jež může Ježíš Boží Syn způsobit. A toto je třeba celou svou vůlí, tj. „svévolně“, myslí i srdcem, přijmout.

Nikdo není Ježíšem zbavován své vůle. Někdo možná namítne: Co ti posedlí, ďábelníci, kteří se v evangeliích hned od začátku s Ježíšem střetávají? Těm je ale jejich vůle spíše vracena. Jejich zlá vůle je přemožena a svobodná vůle znovu ustanovována.

Hříšný člověk je zbavován zlé vůle, nicméně **za zachování své vůle**. Tohle je ten opravdový evangelijní zázrak! Nikoli zbavení, utracení, zlomení – nýbrž proměna vůle. (Tohle je to nejdůležitější proměňování, ta nejdůležitější transsubstanciace!) Ne, svévolník není opak spravedlivého, ba naopak právě jenom „svévolník“ může být ospravedlněn, proměněn ve spravedlivého.

Tento **spravedlivý svévolník** potom smí a má ze své vůle odpouštět a i jinak spravedlivě jednat. Mezi argumenty ve prospěch slova svévolník jsem zaslechl, že se přece modlíme „bud' vůle tvá“, a to právě proto, že „vůle svá“ je špatná. V té samé modlitbě ale taky prosíme: „Odpusť nám viny naše, jakož jsme i my odpustili viníkům našim.“

A jestliže jsme odpustili, muselo se tak stát z naší vůle, tedy, řekněme: svévolně. Ježíš zve hříšné hříšníky a zlé zlovolníky na cestu, k pokání, k jinému počínání. Ježíš nás zve k pravé svobodě, tedy k proměně vůle. Svou obětí, svým odpuštěním, svým Duchem naši vůli proměňuje. Jestliže máme milovat Boha, máme tak činit z celého svého srdce, z celé své mysli, z celé své vůle.

Bože, ustanovuj a ponoukej naši vůli tak, abychom jí a z ní „své-volně“ milovali Tebe a bližního svého.

Petr Pazdera Payne

AMN Na Topolce, 2. 6. 2024

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Sít víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Sít víry](#)